

Konstrukcja `dla` + dopełniacz

Autor: Halina Karaś

Konstrukcja dla + dopełniacz zamiast celownika, czyli struktury typu: podziękował dla niej; mówił dla żony; dla nas by to odpowiadało, odpowiadające ogólnopolskim połączeniom z celownikiem: podziękował jej; mówił żonie; nam by to odpowiadało, charakteryzują gwary Polski północno-wschodniej (Białostoczczyzna) oraz polszczyznę kresową. Struktury analityczne z przyimkiem dla zastępują celownik w kontekstach o różnych znaczeniach, m.in. po czasownikach z rekcją celownikową w języku ogólnym, np. Dla mnie to tak prawie wszystko podobało się. Jak to dla was wytłumaczyć? Dla siostry powodzi się. Pomożcie dla mnie z wody wyciągnąć ten kosz. Trzeba dla tej niaboszczki głowa ściąć. Przyglądała się dla mnie. Zaufał dla Adama. Opowiedział dla nas zebranych o swojej pracy. Dziękuję dla was wszystkich. Adverbialna konstrukcja dla + D. w funkcji celownika przyczasownikowego występuje nie tylko w gwarach północno-wschodnich, lecz również w odmianie regionalnej, w języku inteligencji białostockiej. W opracowaniach językoznawczych wymieniana jest jako wyrazisty przykład jednego z regionalizmów białostockich. W upowszechnieniu się tej konstrukcji na obszarach pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego można widzieć przykład dywergencji językowej, czyli tendencji do odpodobnienia spokrewnionych ze sobą języków. Zastępowanie celownika konstrukcją dla + D. niekiedy wyjaśnia się także jego unikaniem ze względu na wahania w użyciu końcówek tego przypadku -u, -owi na tym terenie (por. temu człowieku; daj to Adamu). Odnotować też należy hiperpoprawne zastępowanie powyższej konstrukcji przyimkowej celownikiem (choć niekiedy możemy mieć tu do czynienia z kalkowaniem składni typowej dla odpowiednika wyrazu nadrzędnego w językach wschodniosłowiańskich), np. sprawa zrozumiała czytelniku / czytelnikowi; Książka jest przeznaczona bratu; Te listy były ważne pisarce; Wykonanie tej pracy jest możliwe niektórym ludziom; Jaką książkę mogłaby pani poradzić jako prezent ośmioletniemu dziecku?